

A radikális baloldal Európában 1989 után

Eredmények és távlatok

1. A „létező szocializmus” bukása

Azt követően, hogy a berlini fal 1989-ben leomlott, az európai politikai tájkép gyökeresen megváltozott. A strukturális politikai megrázkódtatások, amelyek jelentős gazdasági átalakulásokkal jártak, elindították a kapitalista restauráció folyamatát, aminek globális szinten is mélyreható társadalmi következményei voltak. Európában a tökéletesen erő befolyása drasztikusan csökkent: egyre nagyobb nehézségbe ütköztek, ha társadalmi harcot kívántak szervezni, vagy azokban befolyásukat érvényesíteni, ideológiailag pedig a baloldal egészében elvesztette azt a hegemón pozíciót, amelyre számos nemzeti kultúra kulcsfontosságú területein 1968 után szert tett.

Ez a hanyatlás a választási eredményekben is megmutatkozott. Az 1980-as évektől kezdődően mind az eurokommunizmus eszméje alapján szerveződött, mind a Moszkvához szorosan kötődő pártok elvesztették támogatóik többségét, ami azután, a Szovjetunió összeomlását követően, teljes megsemmisülésüket eredményezte. Hasonló sorsra jutottak a különböző újbaloldali csoportok és trockista pártok is.

Majd az újjáépítés időszakára következett, aminek során új politikai formációk alakultak, nagyrészt a megmaradt antikapitalista elemek újraszerveződése révén. Ez a baloldal hagyományos erői számára lehetővé tette, hogy a környezetvédő, feminista és békemozgalmak irányába nyissanak, amelyek a korábbi évtizedben formálódtak ki. Az 1986-ban Spanyolországban létrejött *Egyesült Baloldal / Izquierda Unida* játszott itt úttörő szerepet. Ezt követték hasonló kezdeményezések Portugáliában (ahol 1987-ben alakult meg az *Egységes Demokratika Koalíció / Coligação Democrática Unitária*, CDU), Dániában (az *Egyesült Lista – Vörösök-zöldek / Enhedslisten – de rød-grønne*, 1989-ben), Finnországban (a *Baloldali Szövetség / Vasemmistoliitto*, 1990-ben), majd Olaszországban és Görögországban 1991-ben, amikor a *Kommunista Újjáalakulás Pártja (Partito della Rifondazione*

Comunista, PRC), illetve a *Szinaszpizmosz* (*Synaspismós*; teljes nevén: *Baloldali, Mozgalmi és Környezetvédelmi Koalíció / Συνασπισμός της Αριστεράς, των Κινημάτων και της Οικολογίας*) létrejött. Ezeknek az új formációknak a szervezeti felépítése meglehetősen változatos volt. Az Izquierda Unida csoportosulását alkotó pártok – köztük a *Spanyol Kommunista Párt (Partido Comunista de España)* is – megőrizték függetlenségüket, a portugál Egységes Demokrata Koalíció kizárólag mint választási szövetség létezett, a Kommunista Újjáalakulás Pártja és a Szinaszpizmosz új, egyesült politikai alanyként határozták meg magukat.

Más országokban ugyanakkor kísérletet tettek arra (néhány esetben a kísérlet nem haladta meg az arculatfelvarrást), hogy a berlini fal leomlása előtt létezett pártokat feltámasszák. 1989-ben a Cseh Köztársaság megalakulását követően létrehozták *Cseh- és Morvaország Kommunista Pártját (Komunistická strana Čech a Moravy, KSCM)*, 1990-ben Németországban megalakult a *Demokratikus Szocializmus Pártja (Partei des Demokratischen Sozialismus, PDS)*, amely az 1949 óta létező *Német Szocialista Egységpárt (Sozialistische Einheitspartei Deutschlands)* helyébe lépett. Ugyancsak 1990-ben a svéd *Baloldali Párt – Kommunisták (Vänsterpartiet Kommunisterna)* mérsékeltebb álláspontot vett fel, s nevükből elhagyták a „kommunista” szót.

2. A kormányzati bukás

Ezek az új pártok, csakúgy, mint a régiek, amelyek nem váltottak nevet, sikeresen megőrizték politikai jelenlétüket a maguk nemzeti politikai színpadán. A társadalmi mozgalmak a haladó szakszervezeti erőkkel együtt jelentősen hozzájárultak az 1993 után bevezett neoliberais politikával szembeni ellenálláshoz; a maastrichti egyezmény ugyanis ekkor, 1993-ban lépett életbe, és szigorú monetáris követelményeket támasztott az Európai Unióhoz ekkoriban csatlakozó új tagállamokkal szemben.

1994-ben az Európai Parlamenten belül megalakult az *Európai Egyesült Baloldal*, majd a következő évben, amikor Skandináviából is érkeztek új tagok, a nevét *Európai Egyesült Baloldal / Északi Zöld Baloldalra (European United Left / Nordic Green Left, GUE/NGL)* változtatta.

A kilencvenes évek közepén a radikális baloldal egyes erői a saját országaik kormányai ellen szerveződött sztrájkok és tömegdemonstrációk hatására még szerény választási sikereket is elértek (Olaszországban Berlusconi és Dini, Franciaországban Juppé, Spanyolországban pedig Gonzáles és Aznar kormányai ellen); az Izquierda Unida az 1994-es európai választásokon 13,4%-ot szerzett, a Rifondazione az 1996-os olasz parlamenti választásokon 8,5%-ot kapott, míg a

Francia Kommunista Párt az 1997-es országos választásokon 10%-os támogatottságot nyert. Ezzel egyidejűleg ezek a pártok növelni tudták taglétszámukat, illetve helyi és önkormányzati részvételüket.

A Cseh Köztársaság kivételével (a kommunista KSCM-mel), a kelet-európai országok kimaradtak ebből a konszolidációs fázisból; a háborút követő „kommunista” diktatúra öröksége kizárta – és továbbra is akadályozza – a baloldali erők újjászületésének folyamatát.

Időközben azzal, hogy Tony Blair lett a Munkáspárt vezetője (1994) és az Egyesült Királyság miniszterelnöke (1997–2007), szabadabbá vált az út a Szocialista Internacionálé ideológiájának és programjának gyökeres átalakításához. Blair „harmadik utas” politikáját – ami valójában a neoliberális mantra passzív elfogadását jelentette, amit az „új” iránti ostoba lelkesedéssel lepleztek el – különböző mértékben és eltérő formában magáévá tette Gerhard Schröder, a német szociáldemokrata párti kancellár kormánya (1998 és 2005 között); a Portugál szocialista párti miniszterelnök, José Socrates (2005 és 2011 között). Olaszországban Romano Prodi (miniszterelnök és a középbal koalíció vezetője 1996-tól 1998-ig és 2006-tól 2008-ig) a fenti elvek többségével egyetértett, és hangoztatta az „új út” kidolgozásának szükségességét.

A „jövő generációinak” (akiket időközben megfosztottak a munkához való joguktól) nevében és a 2000-ben az EU által elfogadott lisszaboni program hatására ezek a kormányok egy sor gazdasági ellenreformot vezettek be, amelyek aláásták az európai szociális modellt. Merveen ragaszkodtak ahhoz, hogy a közkiadásokat jelentősen visszavágják, a munkaviszony-rendszer alapjait megingatták, a bérek csökkentését lehetővé tevő politikát vezettek be, felszabadították a piacokat és szolgáltatásokat a 2006-os, katasztrofális *Bolkestein-irányelvek* szellemében. Ennek az új politikai irányvonalnak Németországban az úgynevezett 2010-es program, de különösen Schröder „Hartz IV” elnevezésű terve voltak a legegységesebb bizonyítékai.

Dél-Európa jó része megtapasztalta a jóléti állam maradékának megnyirbálását, a nyugdíjrendszer elleni támadást, a privatizáció újabb hullámát, az oktatás áruba bocsátását, a kutatási és fejlesztési alapok drasztikus lefaragását és a hatékony iparpolitika hiányát. Ezek a trendek jól megmutatkoztak a Konstantinosz Szimitisz vezette kormány munkájában (1996–2004) Görögországban, de igaz ez Massimo D’Alema olaszországi (1998–2000) és José Zapatero spanyolországi (2004–2011) kormányainak tevékenységére is.

Hasonló választási lehetőségek álltak a kelet-európai kormányok előtt is, ahol a lengyelországi Leszek Miller (2001–2004) és Gyurcsány Ferenc magyarországi (2004–2010) szocialista kormányai bizonyultak a neoliberalizmus és a közkiadások lefaragása legodaadóbb híveinek. Ezzel sikerült is olyan mértékben elidegeníteni a munkásosztályt és a lakosság szegényebb rétegeit, hogy mára a Szocialista Internacionálé mindkét országban teljesen marginalizálódott.

Ami a gazdaságpolitikát illeti, legfeljebb minimális különbségeket tapasztalhattunk ezen szociáldemokrata és konzervatív kormányzatok akkori politikájában. Valójában sok esetben a szociáldemokrata vagy balközép kormányzatok hatékonyabban hajtották végre a neoliberais projektet, mivel a szakszervezetek a kormányzati lépéseket elfogadhatónak találták azon régi illúzió alapján, hogy ezek a hatalomgyakorlók „barátságosabbak” a munkásmozgalommal. Idővel a szakszervezetek olyan simulékony, konfliktuskerülő modellt alkalmaztak, amely a társadalom leggyengébb rétegének képviseletét egyre jobban gyöngítette.

A külkapcsolatok orientációja hasonló diszkontinuitást mutat a múltbeli irányvonallal. 1999-ben az olasz *Baloldali Demokraták* (*Democratici di sinistra*, DS), a régi kommunista párt örökösei által vezetett kormány engedélyezte Olaszországnak a háború óta második alkalommal a katonai beavatkozást: a sajtó nyilvánosságra hozta, hogy a NATO-erők Koszovóban gyengített urániummal felszerelt fegyverekkel bombáztak. 2003-ban a Brit Munkáspárt vezetői George W. Bush-sal teljes egyetértésben indítottak háborút az iraki „látor állam” ellen, amelyet hamisan azzal vádoltak, hogy tömegpusztításra alkalmas fegyverekkel rendelkezik. E két konfliktus közötti időszakban nem akadt egyetlen olyan politikai erő sem az európai szocialisták között, amely ellenezte volna az afganisztáni beavatkozást (amelynek pusztító „járulékos veszteségei” súlyosan érintették a lakosságot), vagy amely felemelte volna szavát az Egyesült Államok által folytatott általánosanabb jellegű, úgynevezett *Tartós Szabadság*-hadművelet (*Operation Enduring Freedom*) ellen.

A szocialista pártok a környezeti kérdéseket rendszerint elvi nyilatkozatok kiadásával intézték el, de gyakorlatilag egyszer sem szereztek érvényt ezeknek hatékony jogi intézkedésekkel, hogy megoldást találjanak a környezet legégetőbb problémáira. Ezt segítette a legtöbb zöld párt szerény fellépése is, amelyek válogatás nélkül szövetségre léptek a jobb és a bal pártokkal, és ezzel végül „poszt-ideológiai” formációkká mutálódtak, s lemondtak a létező termelési mód elleni harcról.

Az európai szociáldemokráciában zajlott változások, beleértve a kapitalizmus és a neoliberalizmus elveinek kritikátlan elfogadását, azt bizonyították, hogy az 1989-es események nemcsak a kommunista tábort rendítették meg alapjaiban, hanem az összes szocialista erőt is. Ezek ugyanis lemondtak minden reformtörekvésükről, és már nem támogatták azt, hogy az állam beavatkozzon a gazdaságba, ami pedig korábban, a második világháború utáni időszakban a legjellemzőbb törekvésük volt.

Am az európai radikális baloldal számos pártja e mélyreható változások ellenére is szövetségre lépett a szociáldemokrata erőekkel: vagy abból a jogos megfontolásból, hogy a jobboldali kormányok előretörésének gátat vessenek, hiszen e kormányok politikája csak tovább rontja a fiatalok, a munkások és a nyugdíjasok helyzetét, vagy pedig

azért, mert el akarták kerülni az elszigetelődést, és meg akarták akadályozni, hogy a „taktikai szavazás” logikája ellenük dolgozzon. Így aztán néhány év alatt az olasz Rifondazione (1996–1998 és 2006–2008 között), a Francia Kommunista Párt (1997–2002), a spanyol Izquierda (2004–2008) és a norvég *Szocialista Balpárt (Sosialistisk Venstreparti, 2005–2013 között)* támogatta a középbal irányította kormányokat, vagy hivatalt is vállalt azokban. Legutóbb Finnországban a Baloldali Szövetség (2011–2014) és Dániában a Szocialista Néppárt (*Socialistisk Folkeparti, 2011–2015*) vett részt a kormányban.

A neoliberális szélvihart, amely feltartóztathatatlanul söpört végig az Ibériai-félszigettől Oroszorszáig, tovább erősítette azon nagy társadalmi mozgalmak hiánya, amelyek szocialista irányba terelhetnék volna a kormányok tevékenységét, ez az állapot pedig magától értetődően negatív konstellációt jelentett a radikális baloldali pártoknak. Ráadásul azzal is számolniuk kellett, hogy a végrehajtó hatalomhoz való viszonyuk lesújtóan kedvezőtlen helyzetbe hozta őket, noha általában kevésbé fontos minisztériumokban kaptak feladatot (mint Franciaországban vagy Olaszországban), de akkor sem kerültek más megítélés alá, ha be kellett érniük azzal, hogy kicsi parlamenti csoportot alkotnak (mint Spanyolországban). Az antikapitalista baloldalnak nem sikerült semmiféle olyan, jelentős társadalmi hasznot kisajtolnia, amely az alapvető gazdasági elvekkel szembe ment volna; legfeljebb azt tudták elérni, hogy időnként kissé tompították az intézkedések életét. Leggyakrabban azonban le kellett nyelniük a keserű pirulát, és meg kellett szavazniuk olyan intézkedéseket, amelyekkel szemben korábban a leghajthatatlanabb ellenzéki fellépést ígérték.

Ám a szavazóurnáknál mindenhol katasztrofális eredmények születtek. A francia elnökválasztáson 2007-ben a kommunisták a szavazatoknak kevesebb mint 2%-át szerezték meg, a következő évben pedig az Izquierda Unida 3,8%-kal történetének legalacsonyabb szavazati eredményét érte el. Olaszországban a köztársaság történetében először a kommunisták nem kerültek be a parlamentbe, mivel lesújtóan alacsony: 3,1% szavazatot kaptak, azt is a Szivárvány Baloldal (*La Sinistra–L’Arcobaleno*) részeként.

3. Az európai radikális baloldal új politikai földrajza

Az Európát fojtogató politikai és gazdasági válság nem csak a populista, idegengyűlölő és szélsőjobbos erők előretöréséhez vezetett¹. Ezzel egyidejűleg azonban az Európai Bizottság által elhatározott és a nemzeti kormányok által életbe léptetett megszigorítások jelentős ellenállást és tiltakozó tüntetéseket váltottak ki.

Különösen Dél-Európában a megszorítások a radikális baloldal feléledését, illetve jelentős választási előretörést hoztak magukkal.

Görögország, Spanyolország, Portugália és Írország néhány kevésbé jelentős országgal karöltve a neoliberais politika elleni tömegmozgalmak színtereivé váltak. Görögországban 2010 óta több mint negyven alkalommal volt általános sztrájk.

Spanyolországban több millió lakos vett részt a 2011. május 15-én kezdődő óriási tiltakozási mozgalomban, amely később elvezetett az *Indignados* nevű mozgalom megszületéséhez. A tüntetők közel egy hónapig elfoglalták Madrid főterét, a *Puerta del Sol*-t. Néhány nappal azt követően, hogy akciójukat elindították, hasonló tiltakozó mozgalom indult Athénben a *Szintagma téren*. Mindkét országban a társadalmi harcok hatékonyan ágyaztak meg a baloldal elkövetkező növekedésének és megerősödésének.

Másrészt viszont, noha a szakszervezeti mozgalom hasonló helyzetben volt – a hivatalos válságkezelő intézkedések az európai országokban hasonló társadalmi katasztrófákhoz vezettek –, e társadalmi szervezetekben nem volt meg a politikai akarat, hogy követeléseiket közös platformra hozzák, és a kontinensre kiterjedő mozgósítási láncreakciót indítsanak el. Az egyetlen, részleges kivétel a 2012. november 14-én Spanyolországban, Olaszországban, Portugáliában, Cipruson és Máltán megtartott általános sztrájk volt, amelyet szolidaritási akciók kísérték Franciaországban, Görögországban és Belgiumban.

Politikai szinten az antikapitalista baloldal kitért amellett a törekvése mellett, hogy újjáépíti és átcsoportosítja erőit a „terepen”. Pluralizmus inspirálta új formációk alakultak, és a politikai problémák széles spektrumát fogták át, egyidejűleg pedig szélesebb demokráciát biztosítottak az „egy ember, egy szavazat” elve alapján.

1999-ben a Baloldali Blokk Portugáliában egybefogta a baloldal legjelentősebb erőit, beleértve a Portugál Kommunista Pártot is, és ugyanebben az évben a *Bal (Déi Lénk)* megalakulása Luxemburgban új idők új szelét jelezte. 2004-ben Görögországban, a Szinaszpiszmosz és egy sor más antikapitalista erő megalakította a *Szirizát*, a *Radikális Baloldal Koalícióját* (noha a csoport párttá szerveződése csak 2012-ben történt meg).

2004 májusában az *Európai Baloldali Párt* eredetileg tizenöt kommunista, szocialista és környezetvédő pártot egyesített, azzal a céllal, hogy olyan politikai szervezetet építsenek, amely egy közös program jegyében képes egyesíteni az európai harcos baloldal fő erőit. Jelenleg a huszadik században alakult politikai szervezetek alkotják e formációt. Ezt az átcsoportosulást egy néhány hónappal korábban megelőzte az Északi Zöld Baloldal Szövetségének megalakulása, amelyhez hét észak-európai párt csatlakozott.

Az Európai Baloldal koalíciója mellett létezik továbbá az *Európai Antikapitalista Baloldal (The European Anti-Capitalist Left, EAACL)*, egy kisebb formáció, amely 2000-ben indult, és több mint harminc (többnyire kicsi) trockista szervezetből áll. Fő kezdeményezői a portugál Baloldali

Blokk, a dán Egyesült Lista/Vörös-Zöldek és a francia Új Antikapitalista Párt (*Nouveau Parti Anticapitaliste*, NPA) voltak. Az Európai Parlamentben ezeknek a szervezeteknek a képviselői csatlakoztak az Európai Egyesült Baloldal/ Északi Zöld Baloldal alkotta csoporthoz.²

Néhány évvel később a német SPD és a Francia Szocialista Párt (PS) legradikálisabb elemei kiváltak pártjaikból, és hamarosan a (német) Demokratikus Szocializmus Pártja vagy a Francia Kommunista Párt vezetésénél jóval balosabb pozíciót foglaltak el. Ez bátorította A Bal (*Die Linke* – DL) színrelépését 2007-ben Németországban és 2008-ban a *Baloldali Front* (*Front de Gauche*, FdG) megalakulását Franciaországban. Ugyancsak Franciaországban a *Forradalmi Kommunista Liga* (*Ligue Communiste Révolutionnaire*, LCR) 2009-ben átalakult Új Antikapitalista Párttá (NPA), és ez a lépés valószínűleg ugyanannak a törekvésnek a következménye, mint ami bizonyos, tipikusan osztályorientált európai kommunista erőkre is jellemző: a politikai kezdeményezéseiket olyan új, fontos ellentmondásokra fókuszálják, amelyek a társadalmi kirekesztés kérdéséhez kapcsolódnak.

Olaszországban ugyancsak 2009-ben az újonnan alakult *Baloldal, Környezetvédelem és Szabadság* (*Sinistra, Ecologia, Libertà*, SEL) csoportosulása három elemet kapcsolt egybe: a Rifondazione mérsékelt szárnyát, a Baloldali Demokraták (DS) soraiból kivált csoportot és a *Baloldali Föderációt* (*Federazione della Sinistra*, FdS), ez utóbbi a Rifondazione és kisebb politikai mozgalmaknak a szövetsége. Svájcban hasonló folyamat tetőzött 2010-ben, amikor megalakult A Bal (*Alternative Linke*, AL).

Hasonló utat jártak be Nagy-Britanniában a Tisztelet Pártjának (*Respect Party*) 2004-es és a Baloldali Egység 2013-as megalakítása-kor. A trend a Boszporuszt is átlépte, amikor 2012-ben kurd aktivisták a török baloldal számos mozgalmát egyesítve létrehozták a *Népi Demokratikus Pártot* (*Halkların Demokratik Partisi*, HDP); ez hamarosan a negyedik legjelentősebb erővé vált az országban, a 2015. novemberi választásokon megszerezték a szavazatok 10,7%-át.³

2014-ben került sor Szlovéniában az *Egyesült Baloldal* (*Združena Levica*), Spanyolországban pedig a *Podemos* megalakulására. Az utóbbi speciális eset, mert célja az, hogy a baloldali pártok tradicionális meghatározásain túl lépjen, ugyanakkor a legutóbbi európai választásokra jelölteket állított, és az Európai Parlamentben csatlakozott az Európai Egyesült Baloldal/Északi Zöld Baloldal csoportjához. Végül, 2015 októberében egy új választási koalíció Írországban: a *Szövetség a megszigorítások ellen – Az emberek a profit előtt* (*Anti-Austerity Alliance – People Before Profit*, AAA-PBP) véget vetett a Szocialista Párt (*Socialist Party/Páirti Sóisialach*, PS) és *Az emberek a profit előtt* szövetség (APBP) hosszan elhúzódott viszályának.

A pluralista model, amely jelentősen eltér a huszadik századi kommunista pártok monolit, „demokratikus centralista” felépítésétől,

hamar gyökeret vert az európai radikális baloldal széles köreiben. A legsikeresebb kísérletek nem annyira azok voltak, amelyek egyszerűen csak korábban már létezett kis csoportokat vagy szervezeteket egyesítenek, hanem a valódi átalakulást jelentő, a társadalmi szubjektumok széleskörű, szétszórt hálózatainak bevonásával és a különböző harci formák összekapcsolásának igényével létrejött új szervezetek. Ez az átalakulás sikeresnek bizonyult, mert új erőket és fiatalokat vont be a küzdelembe, illetve visszahozta a kiábrándult aktivistákat és elősegítette az újonnan alakult pártok választási előretörését.

2009-ben a német választásokon a Die Linke 11,9%-ot szerzett – háromszor annyit (4%-ot), mint amennyit a Demokratikus Szocializmus Pártja hét évvel korábban. A 2012-es francia elnökválasztásokon a Baloldali Front jelöltje, Mélenchon a legtöbb voksot gyűjtötte be 1981 óta a Szocialista Párttól balra álló pártok jelöltjei közül. És ugyanebben az évben a Sziriza gyors erősödésbe kezdett, ami azután a májusi választásokon 16,8%-ot hozott a pártnak, júniusban 26,9%-ot és végül a 2015 januári választásokon 36,3%-ot: a második világháború óta először történt, hogy egy antikapitalista párt többségi résztvevőként alakíthatott kormányt.⁴

Kitűnő eredmények születtek az Ibériai-félszigeten is, ahol a *Spanyol Plurális Baloldal (La Izquierda Plural)*, egy új választási blokk, amelynek élén az Izquierda Unida áll) átlépte az európai választásokon a 10%-os küszöböt, míg a Podemosz 8%-os eredményével egy hajszállal lemaradt. A baloldali erők által elért összes szavazat még jelentősebb volt a 2015 decemberi általános választásokon. Ekkor a Podemosz 12,6%-ot, a *Népi Egység (Unidad Popular, UP)* – az Izquierda Unida legújabb elnevezése – 3,6%-ot és különféle helyi választási listák együttesen a szavazatok közel 9%-át szerezték meg.

Ami Portugáliát illeti, az Egyesült Demokratikus Koalíció a 2015. októberi parlamenti választásokon 8,3%-ot szerzett, míg a Baloldali Blokk 10,2%-kal fennállásának legjobb eredményét érte el, és ezzel az ország harmadik legerősebb politikai formációja lett. Ezt az eredményt a 2016. januárban megtartott elnökválasztás számai visszaigazolták, amikor is az utóbbi párt ismét átlépte a 10%-ot.

A plurális baloldali kísérletek, amelyeket mindig a neoliberalizmus-sal szembeni egyértelmű kiállás jellemezett, a helyi választásokon is hozták a jó eredményeket. Szép példa volt erre *Limousine* régió a 2010-es francia helyhatósági választások időszakában, amikor a Front de Gauche koalíciója és az Új Antikapitalista Párt közösen 19,1%-ot szerzett a második fordulóban, illetve ugyancsak jó példa a spanyol helyhatósági választások kimenetele, ahol a *Madrid Ahora* és a *Barcelona en Comú* listája (amelyen ott szerepelt az Izquierda Unida és a Podemosz is) megnyerte a választást az ország két legnagyobb városában. Mindkét esetben a tagság aktív részvételével alakult széles

szövetségek tették lehetővé, hogy legyőzzék a csoportok országos vezetésében meglévő nézetkülönbségeket.

Azok a pártok, amelyek úgy döntöttek, hogy nem alkotnak blokkot más politikai erőkkel, időnként jelentős választási sikereket értek el az elmúlt évtizedben. Hollandiában például a Szocialista Pártnak (SP) 2006-ban sikerült 16,6%-ra emelni a megszerzett szavazatok arányát, amikor az európai alkotmányról tartott népszavazáson amellett kampányolt, hogy mondjanak nemet; Cipruson pedig az AKEL főtitkára, Demetris Christofias nyerte az elnökválasztást 2009-ben: az első fordulóban 33,2%-ot szerzett, a másodikban pedig 53,3%-ot. Ugyanakkor Christofias hivatali ideje jelentős visszaeséssel zárult, mivel nem tudott véget vetni a sziget 1974 óta kettéosztó válságnak, és bevallottan meghajolt a Trojka gazdasági követeléseire előtt.

Egy másik fordulat, amely megváltoztatta az európai baloldal földrajzát, majdnem annyira megjósolhatatlan lett volna néhány évvel ezelőtt, mint a Sziriza kormányra kerülése. A 2015 szeptemberében tartott, az előválasztásokhoz hasonló szavazáson a Brit Munkáspárt tagjai és regisztrált támogatói 59,5%-kal Jeremy Corbynt választották vezetőnek. Abban az országban, ahol Tony Blair uralta a terepet húsz évvel ezelőtt, egy magát antikapitalistának nevező, a párt történetében legbalosabb vezér foglalta el a Munkáspárt irányítói pozícióját. Ez az elképesztő fordulat jól mutatja, hogy a baloldal újjászületésének további jelentős állomásai lehetnek.

Az EU szintjén a radikális baloldal általános előretörése 2014-ben, a legutóbbi európai választásokon, igazolódott vissza. A baloldalra összesen 12 981 378 szavazat érkezett, másképpen, a választók 8%-a szavazott rá, ami 2009-hez képest 1 885 574 szavazattal több.

Ha csak a megválasztott küldöttek száma alapján közelítünk (6,9% vagy 52 parlamenti képviselő), az Európai Egyesült Baloldal/Északi Zöld Bal ma az ötödik legerősebb politikai erő az Európai Parlamentben – szemben 2009-cel, amikor a hetedikek voltak.⁵ Így az *Európai Néppárt* (29,4%), a *Szocialisták és a Demokraták Haladó Szövetsége* (25,4%), az *Európai Konzervatívok és Reformerek* (9,3%) és a *Liberalisok és Demokraták Szövetsége Európáért* (8,9%) előzik meg őket; viszont mögöttük végzett a *Zöldek/Európai Szabad Szövetség* (6,6%), a *Szabadság Európája és a Közvetlen Demokrácia* (6,4%), valamint az *Európai Nemzetek és Szabadság* (5,2%).

Vannak, persze, negatív elemek is, amelyek beárnyékolják ezt a képet. Kelet-Európa sok országában a radikális baloldal továbbra is marginális, sőt, inkább teljesen elszigetelt helyzetben van;⁶ a társadalmi küzdelmekről távol áll, a helyi körzetekben és a szakszervezetekben nincsenek gyökerei, a fiatalabb generációk számára ismeretlen, és rendszeres köreikben a pusztító szektarianizmus és a belső megosztottság is. Más szóval, a kelet-európai radikális baloldal pillanatnyilag nem mutat érzékelhető fejlődési jeleket.

Ez a helyzet a választásokon is visszaköszön. Hat országban – Lengyelországban, Romániában, Magyarországon, Bulgáriában, Bosznia-Hercegovinában és Észtországban – a radikális baloldal a szavazatoknak kevesebb mint 1%-át szerezte meg, míg más kelet-európai országokban, például Horvátországban, Szlovákiában, Lettországon és Litvániában még ennél is kevésbé boldogul. Továbbra is nagyon gyenge Ausztriában, Belgiumban és Svájcban; Szerbiában a baloldalt még mindig a sok éven át a Szlobodan Milosevics vezette *Szocialista Párttal* azonosítják.

Így aztán az európai körkép meglehetősen vegyes. Az Ibériai-félszigeten és a Mediterrán térségben – Olaszország kivételével – a radikális baloldal az utóbbi években jelentősen gyarapodott. Görögországban, Spanyolországban, Portugáliában és Cipruson a baloldali erők megszilárdultak és a politikai aréna meghatározó cselekvői közé emelkedtek. Franciaországban is visszanyerte meglehetősen jelentős szerepét a társadalomban és a politikában. Időközben Írországon a progresszív (bár mérsékelt) köztársasági nacionalista *Sinn Féin* (SF), amely a 2014-es európai választásokon 22,8% szavazatot nyert, pajzsként tartja fel a konzervatív erők előrenyomulását.

Közép-Európában a radikális baloldalnak sikerült számottevő választási eredményeket elérnie Németországban és Hollandiában, de erői máshol meglehetősen korlátozottak. Az északi országokban megvédte pozícióit, amelyet 1989 után megszerzett (általában 10%-os választási eredményeket), ám nem sikerült a szerteágazó népi elégedetlenség megragadása, így ezt a szélsőjobb használja ki.

A fő probléma a radikális baloldal számára továbbra is keleten van, ahol a Cseh- és Morvaország Kommunista Pártja és a szlovén Egyesült Baloldal kivételével gyakorlatilag nem is létezik, és általában képtelen túllépni a „létező szocializmus” kísértetén. Ilyen körülmények között az EU keleti terjeszkedése határozottan jobboldalra tolta a politikai gravitáció centrumát, amint az jól láthatóan megmutatkozik a kelet-európai kormányok hajthatatlanul szélsőséges pozíciójában a jelenlegi görögországi válság kapcsán és a háború dúlta régiókból érkező menekültek megítélése kérdésében.

4. Az euróvezet határain túl?

A radikális baloldal pártjainak szélesebb, plurálisabb szervezetekbe tömörülése elősegítette széttagotságuk csökkentését, de nem oldotta meg politikai problémáikat.

Amikor Görögországban az Alexis Ciprasz vezette kormány hivatalba lépett, a Sziriza szakítani akart a 2010 óta az összes korábbi, egymást követő – középbal, „technokrata” vagy „jobbközép” – kormányzat által

követett, megszorításokra épülő politikával. A hatalmas adósságteher miatt azonban ennek a fordulatnak a konkrét végrehajtása azonnal alárendelődött a nemzetközi hitelezőkkel folytatott tárgyalásoknak.

Öt hónapnyi kimerítő tárgyalások után – amelyek során az *Európai Központi Bank* ismét felfüggesztette az athéni központi banknak nyújtott hitelezést, és ezzel azt érte el, hogy a görög bankok gyakorlatilag pénz nélkül maradtak – az eurózóna vezetői újabb válságenyhítő tervvel álltak elő, amely ismét előírta mindazokat a gazdasági intézkedéseket, amelyeket a Sziriza állhatatosan elutasított. 2010 óta azok a görög parlamenti politikai erők, amelyek elfogadták a brüsszeli memorandumokat, valóban széles politikai palettát képviseltek. A baloldaltól a jobboldalig mindegyik meghajolt a megszorítások logikája előtt: az Új Demokrácia éppúgy, mint a *Független Görögök* (ANEL), *A Folyó (To Potami)*, a *Demokratikus Baloldal*, a *Pánhellén Szocialista Mozgalom* és végül a Sziriza. Még a 2015. július 5-i konzultatív népszavazás nyomatékos válasza (amikor a görög választók 61,3%-a mondott nemet a Trojka javaslataira) sem tudott a korábbiaktól eltérő következményeket kicsikarni.

Annak érdekében, hogy megakadályozzák a görögök kilépését az eurózónából, a Ciprasz-kormány vállalta, hogy hajlandó további társadalmi áldozatokra, többek között arra, hogy a köztulajdon jó részét nyomott áron kiárusítsa, és általában véve egész sereg megszorító intézkedést léptetett életbe, amelyek a nemzetközi hitelezők érdekeit szolgálták, nem pedig a görög gazdaság fejlődését.⁷

Másfelől, ha a görögök elhagyják az eurózónát – és néhányan valódi esélyt láttak ennek a forgatókönyvnek a megvalósulására, de csak abban az esetben, ha a tárgyalások megszakadnak az EU-val –, az az országot a gazdasági káosz és mély válság állapotába taszította volna. Akkor már jó előre fel kellett volna készülni erre a nagy jelentőségű döntésre, gondosan mérlegelve minden eshetőséget, és szigorúan megtervezve a megfelelő ellenintézkedéseket. Mindenekelőtt arra lett volna szükség, hogy a társadalmi és politikai erők széles spektrumát megnyerjék az ügynek, hogy számíthassanak támogatásukra – ellenkező esetben az a gazdasági autarchia, amelyet Görögország kénytelen lett volna életbe léptetni egy előre meg nem határozható időszakra, még nagyobb teret nyitott volna az *Arany Hajnal* (*Hriszi Avgi*) neofasisztái előtt.

A Ciprasz és az Euro-csoport közötti tárgyalások eredménye egyértelműen megmutatta, hogy mihelyt egy baloldali párt választást nyer és alternatív gazdaságpolitika bevezetésével próbálkozik, a brüsszeli intézmények azonnal közbelépnek és megakadályozzák ebben. Az 1990-es években a neoliberais hitvallás feltétel nélküli elfogadása azt jelentette, hogy az európai szociáldemokrácia erői felsorakoznak a jobbközép kormányok mellett. Ma, éppen ellenkezőleg, amikor a radikális baloldal egyik pártja hatalomra kerül, maga a Trojka lép közbe,

hogy megakadályozza az új kormányt abban, hogy az ő gazdasági direktíváival ellentétes lépéseket tegyen. Nem elég megnyerni a választásokat; az Európai Unió maga vált a neoliberais kapitalizmus alappillérvé.

A görög epizódot követően alaposabb közös gondolkodás indult arról, vajon az egyetlen közös valutát mindenáron meg kell-e tartani. Számos erőfeszítés irányul arra, hogy felmérjük, hogyan lehet a leg-hatékonyabban véget vetni a jelenlegi gazdasági politikának anélkül, hogy egyidejűleg lemondanánk egy új és másféle európai politikai unió megvalósításáról.

A radikális baloldali pártjainak többségében az az álláspont él tovább, hogy még mindig lehetséges a létező kontextusban is az európai politika módosítása: azaz elképzelhető a módosítás úgy is, hogy a 2002-ben, az euró bevezetésekor létrehozott monetáris egységet megőrizték.

A Sziriza a legjelentősebb olyan erő, amely továbbra is kitart emellett az álláspont mellett: kormányzati pozícióban lehetősége volt arra, hogy megfogalmazzon és bevezessen alternatív megoldásokat – annak ellenére, hogy az Európai Unió intézményei tisztességtelen nyomást gyakoroltak rá, nehogy a Sziriza bármilyen változást végig tudjon vinni –, de a „Grexit” lehetőségét elvetették. 2015 szeptemberében Ciprasz megnyerte az előrehozott választásokat, amire azt követően került sor, hogy a párt egyik frakciója ellenezte az EU memorandumában foglalt javaslatok elfogadását. Ciprasz a szavazatok 35,5%-át szerezte meg, és ezzel elhárította a belső ellenzék okozta megosztottságot.

Így, annak ellenére, hogy magasabb volt a távolmaradók aránya (a hét hónappal korábbi választásokhoz képest 7%-kal nőtt ez a szám), és annak ellenére, hogy mintegy 600 000-rel kevesebben szavaztak, mint a júliusi referendum idején, a Szirizának sikerült a görög lakosság jelentős részének támogatását megőriznie. Az újra megerősített bizalom azonban nemsokára újra jelentős próbának lesz alávétve, amikor az Euro-csoport megszorításai életbe lépnek, és nem tűnik elhamarkodott következtetésnek azt állítani, hogy a jövőben még sokkal nyugtalanítóbb forgatókönyvek valósulhatnak meg, mint amiket eddig tapasztaltunk.

A Szirizának kétszintű stratégiája van arra, hogy megelőzze a választói támogatás elvesztését, amit minden korábbi párt elszenvedett, amely a Trojka mentőakcióját elfogadta. Egyrészt a görög kormány az adósság lényegi csökkentéséről kezd tárgyalásokat annak érdekében, hogy elkerülhesse egy új deflációs ciklus beköszöntét. Másrészt, ezzel egyidejűleg megpróbálja bevezetni saját gazdasági tervzetét: olyan elosztási rendszert akar, amely csökkenteni tudja a legújabb EU-jegyzék káros hatásait.

Figyelembe véve a 2015-ben történeteket, objektív alapja van annak, hogy kijelentsük, a Sziriza előtt majdhogynem kivitelezhetetlen

feladat áll. Mindenesetre, a Ciprasz-kormány tapasztalatainak nyomában és annak tudatában, hogy az Európai Unió a görög adósság átrendezésének mindenféle kísérletétől elzárkózik majd, nyilvánvalóvá vált, hogy a baloldalnak fel kell készülnie az eurózónából való esetleges kilépésre. Helytelen lenne azonban, ha azt gondolnánk, hogy ez a lépés minden bajra gyógyírt kínál.

A Szirizától eltekintve, az európai baloldali pártok meghatározó erői osztják azt az álláspontot, hogy meg lehet reformálni az Európai Uniót a jelenlegi keretek között is; érvényes ez a német Die Linkere, a Francia Kommunista Pártra és a spanyol Izquierda Unidára is. A Podemosz is beállítható ebbe a sorba, mivel vezetőinek meggyőződése, hogy ha a görög kormányhoz más csoportosulások is csatlakoztak volna, amelyek szembeszegültek volna a Trojka által rájuk kényszerített megszorításokkal, akkor lehetőség nyílt volna arra, hogy megváltoztassák a ma abszolút szilárdnak látszó állapotokat. A mostani választások eredménye Portugáliában – amelynek következménye egy korábban elképzelhetetlen szövetség létrejött: a szocialista Antonio Costa vezette kisebbségi kormány a Baloldali Blokk és az Egyesült Demokratikus Koalíció külső támogatásával – úgy tűnik, igazolja ezeket a reményeket. Hasonló forgatókönyv Spanyolországban sem zárható ki, ahol jelenleg tárgyalások folynak a Spanyol Szocialista Munkáspárt (PSOE) és a Podemosz között.

Mások véleménye szerint, a „görög válság” – ami valójában a neoliberais kapitalizmus korszakában a demokrácia válsága – azt látszik igazolni, hogy a létező EU-modellt nem lehet megreformálni: nem annyira azért, mert az erőviszonyok a keleti bővítés óta az antikapitalista baloldal számára még kedvezőtlenebbek lettek, hanem inkább az Európai Unió általános felépítése miatt. A gazdasági paraméterek, amelyeket egyre növekvő szigorral vezettek be a maastrichti egyezmény megszületése óta, kétségtelenül csökkentették vagy egyes esetekben virtuálisan fel is számolták a sokkal komplexebb és összetettebb politikai kényszerhelyzeteket.

Az elmúlt huszonöt évben a neoliberális politika a megtévesztő technokrata, ideológiamentes lepelbe takarózva győzedelmeskedett Európa-szerte, és súlyos csapásokat mért a jóléti állam modelljére. Az egyes országok fokozatosan arra ébredtek rá, hogy legfontosabb politikai és gazdasági irányító eszközeiket elvették tőlük, noha ezek nélkül lehetetlen közberuházási programokat indítani, amivel meg lehetne változtatni a válság lefolyását. Ráadásul mára egészen természetesen tekintik azt az antidemokratikus gyakorlatot, amely szerint jelentős döntéseket széleskörű egyeztetés nélkül hoznak meg.

Lehet, hogy azok, akik az eurózána demokratizálásának célját illúzióknak minősítik, kisebbséget alkotnak a radikális baloldalon, de az utóbbi hónapokban felduzzadt a számuk. A hagyományosan euroszeptikus erőkkkel – így például a Portugál Kommunista Párttal,

Görögország Kommunista Pártjával vagy az Egyesült Lista/Vörösök-Zöldek csoportjával Dániában – párhuzamosan létezik ma már a Szirizából kivált *Népi Egység* (Λαϊκή Ενότητα, LE). Ezt a formációt 2015 augusztusában Athénban hozták létre a Sziriza azon korábbi tagjai és vezetői, akik ellenezték, hogy Ciprasz elfogadta az Eurócsoport diktátumait. Ám annak ellenére, hogy a csoport támogatja a drachma visszaállítását, a legutóbbi választásokon nem tudott bekerülni a parlamentbe, mivel mindössze a szavazatok 2,8%-át szerezte meg.

Ugyanakkor különböző értelmiségiek és politikai vezetők nyíltan állást foglaltak az euróval szemben. Lafontaine például azt javasolta, hogy (rugalmasan) térjenek vissza az *Európai Monetáris Rendszerhez* (EMS): azaz, az euró bevezetése előtt érvényben lévő megállapodáshoz, amely ellenőrzött formában lehetővé tette a különböző nemzeti valuták árfolyamának hullámzását. A megszigorítások azonnali megszüntetésére irányuló vizsgálódásnak minden lehetséges következményt figyelembe kell vennie, miközben az EU vezetői egyre újabb és elfogadhatatlan feltételeket diktálnak, ilyenek például a Görögországgal szemben támasztott követelések. A régi monetáris rendszerhez való visszatérést szimbolikusan tekinthetjük úgy is, mint az európai egység egész projektumának felszámolását célzó első lépést; politikailag pedig veszélyes katalizátornak bizonyulhat, ami a populista jobboldal kezére játszik.

Az „euró demokratizálásának” kérdésében elfoglalt két meghatározó állásponton túl széles spektruma van azon válaszoknak, amelyek haboznak egyértelműen állást foglalni abban a kérdésben: „Mi a teendő akkor, ha a Görögországban történtek egy másik országban is megisméltődnek?” Sokan attól tartanak, hogy más pártok vagy koalíciós kormányok is azzal a zsarolással kerülnek szembe, amit a Szirizának kellett elviselnie, de széles körben tapasztalható az a félelem is, hogy amennyiben az antikapitalista baloldal az eurozónából való kivonulást fontolgatja, akkor elidegeníti a lakosság nagy tömegeit. Őket ugyanis félelemmel tölti el az infláció és az ebből következő gazdasági instabilitás, illetve bérük és nyugdíjuk értékvesztésének perspektívája. Tipikus példái ennek a bizonytalanságnak az utóbbi években a portugál Baloldali Blokk és a holland Szocialista Párt változó álláspontja.

Noha Mélenchon újabb javaslata, a „B-terv Európában”, tele van ellentmondásokkal és homályos részletekkel, további ösztönzést adott a vitának. Az EU görögországi beavatkozását valódi „puccsnak” minősíti, és állandó nemzetközi konferencia összehívását javasolja annak érdekében, hogy alternatívákat találjanak szükség esetén az euró alapú pénzügyi rendszer felváltására.⁸ Ha a következő hónapokban más társadalmi erők, politikai pártok vagy értelmiségiek összeállnak e témakör megvitatására, az euróból való kilépés a jövőben nem csak a populista jobboldal jelszavává válhat.

Másfelől, a Szirizán belül kirobbant konfliktus máshol is előfordulhat. Már vannak is erre utaló jelek: például a Front de Gauche és a Die Linke soraiban tapasztalható feszültségek. Ezért az európai radikális baloldalon valós fejlemény lehet a megosztottság új korszaka. Ez viszont feltárja annak a plurális formációnak a korlátait, amelyben az aktivista csoportok az utóbbi években működtek, illetve megmutatja a jól körvonalazott programok hiányát. Hiszen az új konfigurációkat alkotó szervezetek politikai álláspontjának és politikai kultúrájának sokszínűsége azt kívánja, hogy egyezsége jussanak a követendő stratégiát illetően; ez minden bizonnyal nehéz, de nem lehetetlen vállalkozás lesz.

Másfajta feszültségek jellemzik az európai radikális baloldal és a szociáldemokraták viszonyát. A legfontosabb probléma, amely minden önkormányzati és régiós választásoknál felmerül, az, hogy vajon szerencsés dolog-e a kormányzati munkában együttműködniük; a nyilvánvaló veszélyt a radikális baloldal számára az jelenti, ha belemennek olyan negatív, lefelé húzó kompromisszumokba, amelyek a meglévő szavazói támogatást felmorzsolják, és ezzel a populista jobboldal kezébe adják a társadalmi oppozíció monopóliumát.

A kormányzati opciót ugyanakkor jól meg kell fontolni: csak akkor érdemes belevágni, ha a körülmények kedveznek egy olyan gazdasági programnak, amely egyértelműen szakít az előző évtizedek megszorító politikájával. Bármilyen más döntés az jelentené, hogy nem tanultunk az elmúlt évek leckéjéből, amikor a szocialisták vezette mérsékelt adminisztráció lejáratva a radikális baloldal hitelességét a munkásság, a szociális mozgalmak és a társadalom legkiszolgáltatottabb rétegei körében.

Egyes országokban a munkanélküliség korábban nem látott szintre emelkedett, aminek leküzdése a legfontosabb cél, és a munkahelyteremtés érdekében kell ambíciózus, állami beruházásokkal támogatott terveket kidolgozni, e tervek vezérelve pedig a fenntartható fejlődés kell legyen. Ez együtt kell járjon a munkahelyek biztonságának garanciájával, ami minden korábbi piaci „reformmal” gyökeres szakítást jelent; a törvényalkotásnak is be kell avatkoznia olyan jövedelemszint megállapítása érdekében, amely alá a bérek nem eshetnek. Ezek az intézkedések újra lehetővé tennék, hogy a fiatalok megtervezhessék jövőjüket. Csökkenteni kellene továbbá a munkaidőt és a nyugdíjba vonulás korhatárát is lejjebb kellene szállítani, ezzel teremtve meg a társadalmi igazságosság elemeit a neoliberais rendszerben állandóan növekvő egyenlőtlen gazdagodás ellensúlyozására.

Ugyanakkor elemi érdek a privatizációs folyamatok visszafordítása, ami az elmúlt évtizedek ellenforradalmát jellemezte. Mindazokat a közös javakat, amelyeket a közösségi szolgáltatásokból profittermelő eszközökké változtattak a kevesek számára, újra közös tulajdonba és közösségi ellenőrzés alá kell vonni. Jeremy Corbinnak az a javaslata,

hogy a brit vasutak kerüljenek újra állami kézbe, valamint Európa-szerinte annak szükségessége, hogy az iskoláknak és az egyetemeknek jelentős forrásokat juttassanak, kijelölik a követendő irányt.

Ami ezeknek a reformoknak a finanszírozását illeti, azt a tőke és a nagy korporációk nem termelő tevékenységének, valamint a pénzügyi tranzakciók és az ezekből származó jövedelmek megadóztatásával kell biztosítani. Nyilvánvaló, hogy ennek elérése érdekében az első lépés egy népszavazás, amely felszámolja a „fiskális összeesküvést” és eltörli a Trojka által kirótt megszigorításokat. Annak is óriási jelentősége lenne, hogy sikerüljön megakadályozni a *Transzatlanti Kereskedelmi és Befektetési Együtműködés* (TTIP) elfogadását, ez ugyanis tovább rontaná az amúgy is rossz helyzetet.

A kontinens számára valódi alternatíva csak akkor képzelhető el, ha a politikai és társadalmi erők legszélesebb spektruma képes az államadósság átstrukturálásért fellépni és annak elérését egy európai konferencián megvitatni.

Ez csak akkor történhet meg, ha a radikális baloldal nagyobb meggyőződéssel és kitartással számos különféle politikai kampányt és nemzetek feletti mozgósítást képes megszervezni. Ehhez az első lépés a háború és az idegengyűlölet elutasítása – a 2015. november 13-i párizsi merénylet óta ez még a korábbinál is fontosabb kérdéskörre vált – és az állampolgárság kiterjesztésének és az Európába érkező bevándorlók teljes körű szociális jogainak támogatása.

Az alternatív politika nem tudja rövidíteni az utat. Hiszen nem elég a karizmatikus vezetőkbe vetett bizalom; a jelenlegi pártok gyengeségei sem igazolják, ha az állami intézmények meghátrálásra tudják kényszeríteni őket.⁹ Új szervezeteket kell kiépíteni – ezekre a baloldalnak éppen olyan nagy szüksége van most, mint a huszadik században volt: olyan szervezetekről van szó, amelyek a munkahelyeken extenzíven jelen vannak, amelyek arra töreksenek, hogy összefogják és koordinálják a munkások és az alsóbb társadalmi osztályok küzdelmeit olyan időszakban, amikor korábban soha nem tapasztalt szétforgácsoltság jellemzi őket; olyan szervezetekről, amelyek helyi szervei képesek azonnali válaszokat adni (az átfogó fejlesztést célzó jogi lépéseket megelőzve is) a nyomor és a társadalmi kirekesztés okozta súlyos problémákra. Jelentős segítséget jelenthet ebben az, ha a baloldal ismét számol a társadalmi ellenállásnak és a szolidaritásnak azokkal a formáival, amelyeket korábbi történelmi korszakokban a munkásmozgalom már sikerrel alkalmazott.

Szükséges továbbá új célok megfogalmazása is, különösen a nemek közötti egyenlőség és a fiatal tagok alapos politikai képzésének megteremtése. Ennek a munkának a vezérlő csillaga abban a korszakban, amikor a demokrácia technokrata szervezetek foglya lett, az egyszerű tagok részvételének bátorítása és a társadalmi harcok tökéletesítése.

A radikális baloldal kezdeményezései csak akkor tudnak valódi

változásokat előidézni, ha új társadalmi érdekszövetséget tudnak kialakítani, amely a maastrichti egyezményben foglalt politikával szemben a tömegek elutasítását tudja kiváltani, és a gyökereknél változtatja meg a mai Európa uralkodó gazdasági szemléletmódját.

Jegyzetek

- ¹ Lásd Marcello Musto: The Threatening Advancement of the Far Right in Europe, *ZNet*, 2015. december 28.
- ² Ugyanakkor nem tartoznak ehhez a csoporthoz olyan formációk, amelyek részt vesznek a *Kommunista és Munkáspártok Kezdeményezése* szervezetében; ez a szövetség 2013-ban alakult, és a *Görög Kommunista Párton* kívül 29 aprócska sztálinista pártból áll.
- ³ A 2015. júniusi választásokon, mielőtt Recep Erdogan elnök elindította az erőszak és a gyilkosságok spirálját, a HDP még jelentősebb százalékban nyert (13,1%-ot ért el).
- ⁴ Az egyetlen másik példa a kicsi Ciprus, ahol a *Dolgozók Haladó Pártja* (AKEL) koalíciós kormányt alakított 2009-ben.
- ⁵ Ehhez még hozzá kell adni két EU-képviselőt a Görög Kommunista Pártból, akik nem tagjai az EUL/NGL-csoportnak.
- ⁶ Az EUL/NGL európai parlamenti képviselői az Európai Uniót alkotó 28 ország feléből verbuválódtak.
- ⁷ Lásd a közös *Preliminary Reportot* (előzetes jelentés), amelyet a Tényfeltáró Bizottság az Államadósságról publikált; ezt a szervezetet 2015. április 4-én alakították meg a görög parlament korábbi elnökének, Zoe Konsztantopoulounak a javaslatára: <http://cadtm.org/IMG/pdf/Report.pdf>. Néhány héttel ezelőtt az új Ciprasz-kormány elhatározta, hogy a görög parlament hivatalos honlapjáról eltávolítja ezt a fontos dokumentumot.
- ⁸ Az első találkozót 2016. január 23-24-én Párizsban rendezték meg, de mind a részvétel, mind a vita színvonalát tekintve a tanácskozás kiábrándító volt.
- ⁹ Amikor 2015 januárjában a Sziriza hatalomra jutott, 2 250 000 szavazatot szerzett, de taglétszáma nem haladta meg a 36 000-et. Amióta kormányzati felelősség nehezedik rájuk, a görög párt demokratikusan született döntéseit rendszeresen megszegik vagy figyelmen kívül hagyják.

(Fordította: Baráth Katalin)

A tanulmányt közlésre a szerző bocsátotta az Eszmélet rendelkezésére.